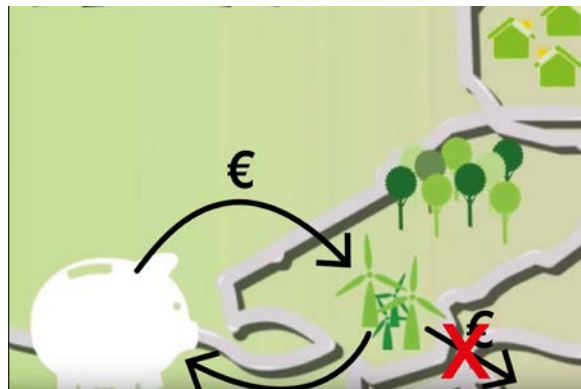

Startnotitie Toekomstbeeld Energie 2050 en Energieagenda 2030

1. Aanleiding

In het coalitieakkoord `2015 – 2019 Flevoland: Innovatief en Ondernemend` heeft het College van Gedeputeerde Staten de doelstelling gedefinieerd om in 2030 energieneutraal te zijn, inclusief mobiliteit.

“Als stip op de horizon zien we energieneutraliteit inclusief mobiliteit in 2030 voor ons, maar we concentreren ons op de doelstelling voor 2020”

Kernwoorden:

- energieproducerende regio*
- ontwikkelen volwaardige productketens: windenergie*
- energie intensieve bedrijven naar Flevoland halen*
- bedrijven trekken gericht op duurzame innovatie*
- participatie bij alle vormen van duurzame opwekking*
- onderzoek rol energiebesparing*
- middelen voor stimulering duurzame opwekking*

Coalitieakkoord 2015 - 2019: Flevoland innovatief en ondernemend (mei 2015)

In het Coalitie Uitvoeringsprogramma is de ambitie opgenomen om in 2016 het Toekomstbeeld Energie 2050 te ontwikkelen. Het daaruit voortkomende Uitvoeringsprogramma staat gepland voor 2017.

Op 3 november hebben Provinciale Staten het College van Gedeputeerde Staten bij motie opdracht gegeven om de ontwikkeling van de Energieagenda te versnellen. Gedeputeerde Stuivenberg heeft Provinciale Staten toegezegd dat het Toekomstbeeld en de Energieagenda in oktober 2016 in de Commissie Duurzaamheid besproken worden. Deze Startnotitie beschrijft de uitgangspunten en principes van Toekomstbeeld en Energieagenda en schetst het proces van de ontwikkeling hiervan.

2. Kader

Het College van Gedeputeerde Staten heeft voor de aanpak van het Toekomstbeeld en de Energieagenda in december 2015 drie kernprincipes vastgesteld, die op 6 januari 2015 met Provinciale Staten gedeeld zijn. Deze principes vormen het kader waarbinnen Toekomstbeeld en Energieagenda ontwikkeld worden.

De kernprincipes zijn:

1) optimale meerwaarde van de energietransitie voor het gebied realiseren

Als Flevoland optimaal de kansen wil benutten van de energietransitie dan is een goede

balans tussen de maatschappelijke kosten en baten van die transitie nodig. De vraagstukken rondom de energietransitie zijn divers; hoe kan energie de economie versterken, hoe kan iedereen meedoen, hoe pas je nieuwe vormen van energieopwekking ruimtelijk goed in? Het gaat dus niet alleen om energie maar met name om de relaties van energie met economie, ruimtelijke ordening en sociale vraagstukken. Het resultaat is een toekomstbeeld waarin een goede balans is tussen deze factoren en waarbij Flevoland optimaal kan profiteren van de energietransitie.

2) eigenaarschap organiseren met partners (wederkerige samenwerking)

De provincie staat voor al deze vraagstukken niet alleen aan de lat. Voor zowel de ontwikkeling van het Toekomstbeeld als voor de uiteindelijke uitvoering is samenwerking nodig. Met bv gemeenten, bedrijfsleven, netbeheerders, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties, iedereen die een rol kan vervullen in de energietransitie. Alleen als een agenda breed gedragen is, zullen partijen zich ook kunnen committeren aan de uitvoering.

3) toekomstbestendigheid; uitvoerbaar beleid dat flexibel en adaptief is

De energietransitie leidt op termijn tot grote veranderingen in de samenleving: van de manier waarop huizen worden verwarmd tot de layout van de elektriciteitsnetwerken. De impact van deze veranderingen vraagt om een goede analyse en tijdige voorbereiding. Grote veranderingen vragen een tijdige start. Keuzes van vandaag dragen dan op positieve manier bij aan toekomstige verandering. Het Toekomstbeeld gaat uit van 2050. We weten namelijk zeker dat de wereld er dan anders uitziet. Ook het Rijk kijkt naar deze periode. Veranderingen bieden ook kansen: Als er een duidelijke lange termijn koers ligt, dan geeft dat helderheid aan partijen die willen investeren in Flevoland. Het is duidelijk waarvoor en waarom ze in Flevoland moeten zijn. Het Toekomstbeeld is echter geen blauwdruk: op basis van nieuwe inzichten en nieuwe mogelijkheden kan op adaptieve en flexibele wijze naar dit beeld worden toegewerkt.

3. Resultaat

Het resultaat van dit proces is dat er twee producten ontwikkeld zijn: Toekomstbeeld 2050 en Energieagenda 2030. Een ander resultaat is, dat er binnen Flevoland een samenwerkingsverband van partijen is ontstaan, dat de intentie heeft om uitvoering te geven aan (onderdelen van) de Energieagenda. Partijen die nu beginnen met het inrichten van het Flevoland van de toekomst, zelfstandig of in samenwerking met andere partijen.

4. Proces en planning

Rol Provincie: procesregie en samenwerking op inhoud

De route naar een Toekomstbeeld 2050 en een Energieagenda voor 2030 is er één van samenwerking met vele partners. Gedurende het proces ontstaat een samenwerkingsverband. De Provincie heeft de regie op het proces: het is de taak van de Provincie om samen met partijen te komen tot een breed gedragen toekomstbeeld op de energietransitie en een uitvoerbare agenda. De samenwerking en de inhoud is een verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Om die samenwerking en inhoud uit het gebied te organiseren, start de Provincie een kopgroep van partijen. De samenstelling van de kopgroep zal gedurende het proces veranderen: bij het maken van het Toekomstbeeld zijn partijen aangehaakt die naar de lange termijn in 2050 kunnen en willen kijken. Bij de vorming van de Energieagenda wordt het een stap concreter en zullen andere partners mogelijk aanhaken. Een belangrijke rol van de kopgroep is dan ook die van ambassadeur: vanuit de kopgroep wordt de samenwerking uitgebouwd naar andere partners. De kopgroep ondersteunt de Provincie om een aanpak te ontwikkelen die aanslaat bij alle potentiële partners. Ook bewaakt ze de relatie met de uitvoerbaarheid: slaan Toekomstbeeld en Energieagenda aan bij de partners? Hoe vertaalt het Toekomstbeeld zich naar de Agenda? In

de kopgroep vindt geen besluitvorming plaats: iedere mogelijke partner beslist namelijk zelfstandig of ze al dan niet willen participeren in de Energieagenda.

Aanpak

In de aanpak zijn een drietal stappen te onderscheiden:

1. Gedeelde kennisbasis en vraagstelling
2. Vorming van Toekomstbeeld en agenda
3. Agendasetting en commitment

Fase 1: Gedeelde kennisbasis en vraagstelling

In de eerste fase (maart 2016 – april 2016) gaan we samen met de kopgroep en stakeholders trends, feiten, cijfers en ontwikkelingen onderzoeken. Het doel hiervan is tweeledig, namelijk; een gezamenlijke kennisbasis te creëren ten behoeve van het ontwikkelen van Toekomstbeeld en Energieagenda en de specifieke Flevolandse vraagstelling en niche boven tafel te krijgen. Het gesprek wordt georganiseerd rond vier hoofdonderwerpen: ruimtelijke inpassing, energiesysteem en economische en sociaal-maatschappelijke effecten. Input wordt gehaald van buiten en van binnen Flevoland. Enkele voorbeelden van trends, feiten en ontwikkelingen: Uiteraard wordt de energievraag in beeld gebracht en de mogelijkheden voor energiebesparing en duurzame energieopties. Ook wordt ingegaan op de vraag waar economische gezien de specifieke niche ligt van Flevoland. Deze fase zal samen met de Omgevingsvisie worden uitgevoerd onder andere door middel van het Atelier Flevo-perspectieven. Hiermee wordt bewerkstelligd dat de Omgevingsvisie en het Toekomstbeeld Energie 2050 en de Energieagenda 2030 dezelfde uitgangspunten en vraagstelling hanteren.

Fase 2: Vorming van Toekomstbeeld en Energieagenda

In de tweede fase (april t/m september 2016) worden het Toekomstbeeld en de Energieagenda ontwikkeld samen met maatschappelijke partners.

Toekomstbeeld 2050

Het Toekomstbeeld is een inspiratiebron en gezamenlijke stip op de horizon. Het verwoordt welke maatschappelijke effecten wenselijk zijn en het verbeeldt hoe Flevoland er in 2050 uit kan zien op gebied van energie. Deze maatschappelijke effecten zijn omschreven als ambities op hoofdlijnen. De ambities zijn inspirerend: het zijn geen gekwantificeerde of verplichtende doelstellingen. Het Toekomstbeeld zal letterlijk beeldend van aard zijn. Het laat zien waarin Flevoland onderscheidend is. Het Toekomstbeeld is gebaseerd op gezamenlijk gedeelde vraagstellingen en heeft door het gebruik van trends, feiten, cijfers en ontwikkelingen realiteitszin. Provinciale Staten stellen de ambities uit het Toekomstbeeld vast. Daarmee dienen de ambities als kader voor de ontwikkeling van de Energieagenda.

Energieagenda 2030

De Energieagenda 2030 bevat actielijnen die nodig zijn voor het bereiken van de gewenste maatschappelijke effecten en het beeld van Flevoland geschetst in het Toekomstbeeld 2050. De ontwikkeling van de Energieagenda is een zoektocht naar de rol en taken van alle partijen in de energietransitie. Alleen als alle partijen hun rol pakken en als de onderlinge afhankelijkheid en samenwerking goed gedefinieerd en ingevuld wordt, zal er een realistische en uitvoerbare agenda ontwikkeld kunnen worden. Het is dan ook per definitie een gezamenlijke agenda. Hierbij behoudt elke partij zijn eigen verantwoordelijkheid; idealiter passen de agenda's van de individuele partners onder de gezamenlijke agenda. De gezamenlijke Energieagenda heeft dan ook een hoger abstractieniveau dan de agenda's van de individuele partners. De agenda benoemt de gezamenlijke actielijnen, maar zal niet tot het niveau van projecten afdalen. De agenda bevat dan ook geen uren, middelen of investeringen. De governance van de uitvoering die in 2017 kan starten zal beschreven

worden. In de samenwerking gaan we op zoek naar de wijze waarop we kennis, bestuurskracht, bevoegdheden en (uitvoerings)instrumenten bij elkaar kunnen brengen, zodat dit leidt tot effectief beleid en een krachtige uitvoering, zodat we met elkaar het verschil kunnen gaan maken. Per actielijn ontstaat een samenwerkingsverband. Een partij kan in één of meerdere actielijnen participeren. Het doel is om met deze samenwerkingsverbanden uiteindelijk te zorgen voor een versnelling bij het realiseren van opgaven op het gebied van de energietransitie, economie, ruimte, innovatie en sociale kracht.

Fase 3: Agendasetting en commitment

Vanaf oktober treedt een fase in van agendasetting en verkrijgen van commitment. Partijen beslissen of zij willen participeren aan de uitvoering van de Energieagenda. Dit zal gebeuren in de vorm van een convenant per actielijn. Zij onderschrijven door het tekenen van het convenant de betreffende actielijn uit de Energieagenda en hun rol en taak daarin. Het commitment van partijen zal in eerste instantie bestaan uit de inzet van middelen en menskracht om in 2017 de betreffende actielijn(en) gezamenlijk uit te werken in een uitvoeringsprogramma waarin ook middelen en menskracht worden toegewezen voor een nader overeen te komen langere periode. Ook Gedeputeerde Staten kunnen eind 2016 een beslissing nemen over een convenant voor de provinciale participatie aan één of meerdere actielijnen van de Energieagenda.

Deze fase kenmerkt zich ook door agendasetting: Het doel hiervan is om een bredere doelgroep (bv potentiële financiers) te interesseren om bij te dragen aan de realisatie van de Flevolandse Energieagenda.

Betrokkenheid Provinciale Staten

Door het indienen van de motie gericht op de versnelling van de Energieagenda, hebben Provinciale Staten het signaal afgegeven op een meer intensieve wijze bij de ontwikkeling van Toekomstbeeld en Energieagenda betrokken te willen worden. De rol van Provinciale Staten verschilt per fase:

Fase 0) Vaststellen Startnotitie

Rol Provinciale Staten: kaders stellen

Met het vaststellen van de Startnotitie stellen Provinciale Staten de kaders vast waarbinnen Toekomstbeeld en Energieagenda ontwikkeld worden.

Fase 1) Gedeelde kennisbasis en vraagstelling

Rol Provinciale Staten: luisteren en kennis nemen

In samenwerking met het Atelier Flevoperspectieven wordt een Ateliersessie over de sociaal- economische aspecten van energie georganiseerd. Provinciale Staten worden uitgenodigd om als toehoorder bij deze sessie aanwezig te zijn.

Fase 2) Vorming van Toekomstbeeld en Energieagenda

Rollen Provinciale Staten:

a) input geven

Er wordt een werksessie speciaal voor Provinciale Staten georganiseerd. Op basis van het tot dan toe verzamelde materiaal kunnen Provinciale Staten de specifieke provinciale gezichtspunten meegeven ten behoeve van de ontwikkeling van Toekomstbeeld en Energieagenda.

b) voortgang bewaken

In juli zal de voortgang aan De Commissie Duurzaamheid worden gerapporteerd.

c) kaders stellen: ambities uit Toekomstbeeld

Provinciale Staten zal de ambities uit het Toekomstbeeld vaststellen. De ambities beschrijven de maatschappelijke effecten die Provinciale Staten willen bereiken. Deze ambities vormen het kader voor de Energieagenda.

Fase 3) Agendasetting en commitment

Rol Provinciale Staten: Beeldvorming Energieagenda en rollen en taken Provincie en partners

In oktober is de eerste beeldvorming over de Energieagenda samen met besluitvormende gremia van partijen uit het samenwerkingsverband. Toekomstbeeld en Energieagenda worden op een publieke eindpresentatie gepresenteerd en Provinciale en Gedeputeerde Staten krijgen de gelegenheid om met de potentiële samenwerkingspartners in gesprek te gaan om hun motieven, rol en bijdrage goed te leren kennen en ook de beeldvorming over de eigen rol en taken van de Provincie aan te scherpen.

In een tweede beeldvormende ronde in november zal in de Commissie Duurzaamheid de eigen rol en taken van de Provincie worden bediscussieerd.

Gedeputeerde Staten kunnen hierna beslissen aan welke onderdelen van de Energieagenda de Provincie in de uitvoering zal participeren. Provinciale Staten is vervolgens besluitvormend waar het de inzet van eigen middelen aangaat. In 2017 zullen de actielijnen verder worden uitgewerkt door de convenantpartners. Dan zal ook de regeling voor stimulering van duurzame energie worden ontwikkeld, die is opgenomen in het coalitieakkoord.

Communicatiestrategie

De communicatie zal zich gedurende het project ontwikkelen en verbreden naar andere doelgroepen. In de eerste fase is de communicatie gericht op de kopgroep. Deze communicatie is een verantwoordelijkheid van de provincie in de rol van procesregisseur. Waar we samenwerken met het Atelier Flevo Perspectieven is deze de afzender van de communicatie. In de tweede fase van het project zullen steeds meer partijen uitgenodigd worden om actief te participeren aan de ontwikkeling van Toekomstbeeld en energieagenda. De kopgroep geeft de communicatie in deze fase vorm: de provincie in de rol van procesregisseur en de leden van de kopgroep vanuit hun ambassadeursrol. De derde fase heeft tot doel om formeel commitment te verkrijgen bij de partijen die geparticipeerd hebben aan het ontwikkelen van de energieagenda. Daarnaast is het een doel om een bredere doelgroep (bv potentiële financiers) te interesseren om bij te dragen aan de realisatie van de energieagenda. Om het Toekomstbeeld en de Energieagenda eenduidig te communiceren, de samenwerking te beleven, de besluitvorming bij alle partijen te vergemakkelijken en om een bredere doelgroep te interesseren wordt in het najaar van 2016 een publieke eindpresentatie georganiseerd, waarvoor al deze partijen worden uitgenodigd.

Relaties

Bij het ontwikkelen van het Flevolandse Toekomstbeeld Energie 2050 en van de Energieagenda 2030 is het relevant om rekening te houden met de volgende processen:

1) Omgevingsvisie

De kernprincipes en werkwijze sluiten volledig aan op de werkwijze van de Omgevingsvisie. Hiermee is de aanpak van de energieagenda het eerste beleidstraject dat volgens de principes van de Omgevingsvisie vorm wordt gegeven.

In de eerste fase loopt het proces parallel aan dat van de Omgevingsvisie. Het is belangrijk dat Omgevingsvisie en Energieagenda uitgaan van dezelfde kennis, uitgangspunten en vraagstukken. Om deze gezamenlijke kennis en vraagstukken op te bouwen met het gebied wordt dan ook intensief samengewerkt. Beide projecten ontwikkelen 1 gezamenlijke ateliersessie waarbij stilgestaan wordt bij de energietransitie vanuit economisch en participatieperspectief. Daarnaast wordt in de door het atelier georganiseerde sessie over landschap naast andere onderwerpen stil gestaan bij het energielandschap van de toekomst. Het deel energielandschap wordt gezamenlijk vormgegeven.

In fase 2 wordt de maatschappelijke opgave voor energie uitgewerkt in een Toekomstbeeld en Energieagenda. Hiermee loopt het thema energie vooruit op de Omgevingsvisie; uitwerking van de maatschappelijke opgaven uit de Omgevingsvisie is namelijk voorzien vanaf januari 2017. Door het afstemmen van de aanpak, kunnen de ervaringen vanuit

'energie' benut worden bij de verdere aanpak van de Omgevingsvisie.

2) Energiedialoog van het Rijk

Minister Kamp heeft begin januari het Energierapport gepresenteerd. Daarin schetst hij de ontwikkelingen tot 2050. De Minister wil over dit rapport en de koers van het Rijk in dialoog met de samenleving. Naar verwachting zal deze dialoog in de zomer van 2016 afgerond zijn. Het Ministerie van Economische Zaken wordt actief uitgenodigd om in het Flevolandse proces te participeren.

3) VNG regionale energiestrategie

VNG ontwikkelt een plan hoe regio's tot een energiestrategie kunnen komen en zoekt hiervoor pilotregio's. De provincie is in gesprek met de VNG en de Flevolandse gemeenten over samenwerking, aangezien de regionale energiestrategie op hoofdlijnen hetzelfde beoogd als de Flevolandse aanpak van Toekomstbeeld en Energieagenda. Besluitvorming vanuit VNG over deze aanpak zal naar verwachting in maart zijn.

Begroting

2016

De personele inzet bedraagt voor 2016:

Senior adviseur 1,78 fte

Medior adviseur 0,44 fte

Projectondersteuning 0,22 fte

Communicatie 0,22 fte

De out of pocket kosten bedragen in 2016 € 310.000

Dit zijn kosten voor procesbegeleiding, communicatie en kennisontwikkeling. In dit bedrag is ook inbegrepen de inhuur van 0,89 fte senior adviseur uit bovenstaande capaciteitsraming.

Door de gevraagde versnelling van de Energieagenda is het bestaande budget vanuit Duurzaamheid en Energie niet toereikend. In totaal is in 2016 € 150.000 extra benodigd. Deze € 150.000 is nodig voor versterking van het projectteam; dit vindt plaats via inhuur van personeel (0,9 fte) en via extra procesondersteuning door een extern bureau.

2017 en volgend

Het uitvoeren van de energieagenda is een proces dat een lange adem vraagt en daarmee ook een langdurig financieel commitment. De energieagenda leidt tot een uitvoeringsprogramma met een looptijd van 2017 tot 2030. Dit programma zal in 2017 met de partners opgestart worden. Afhankelijk van de uitkomsten van de energieagenda (in 2016) zullen projecten opgestart worden en zal het proces begeleid worden. De verwachting is nu dat er in de beginfase (de eerste 4 jaar; 2017 t/m 2020) extra jaarlijkse kosten ter hoogte van € 200.000 bovenop het bestaande budget van Duurzaamheid en Energie zijn. De benodigde investeringen zijn hierin niet meegenomen. Daarna is op dit moment de verwachting dat het bestaande budget voldoende is.

De extra middelen voor 2016 zullen worden meegenomen in de besluitvorming omtrent de Startnotitie door Provinciale Staten. Bij de Perspectiefnota 2016 - 2020 zal Provinciale Staten worden voorgesteld om de aanvullende middelen voor 2017 tot en met 2020 beschikbaar te stellen.

Tijdslijn

Bovenstaande aanpak leidt tot de volgende tijdslijn en beslismomenten voor Provinciale Staten.

Maart & april 2016	Gedeelde kennisbasis en vraagstelling (ism Atelier Flevo-perspectieven)
April t/m september 2016	Ontwikkelen Toekomstbeeld en Energieagenda inclusief actielijnen (onderdeel hiervan is een sessie met Provinciale Staten om de wensen van Provinciale Staten op te halen). Vaststellen van de ambities uit het Toekomstbeeld door Provinciale Staten.
Oktober t/m december 2016	Publieke eindpresentatie van Toekomstbeeld, Energieagenda en de deelconvenanten per actielijn. Dit is de start van het verkrijgen van formeel commitment van samenwerkingspartners. Gedeputeerde Staten besluit aan welke actielijnen uit de Energieagenda de provincie Flevoland zich in de uitvoering wil committeren.

Risico's en beheersmaatregelen

1) Bij samenwerking met partijen heeft Provinciale Staten minder grip op het resultaat.

Beheersmaatregel: door het organiseren van bijeenkomsten voor reflectie/meedenken voor Provinciale Staten, kunnen Provinciale Staten input geven en het proces van nabij volgen.

2) Focus op vandaag en morgen vormt barrière voor vorming lange termijnbeleid

Bij stakeholders en in de politiek is een grote behoefte aan actie op de korte termijn. Deze focus kan ertoe leiden dat er geen interesse is om mee te denken aan een Toekomstbeeld voor de langere termijn.

Beheersmaatregelen:

- op het juiste moment betrekken van de juiste partijen zorgt ervoor dat de lange en kortere termijn vraagstukken beide geadresseerd kunnen worden.
- het vertalen van de lange-termijn vraagstukken naar concrete acties op de korte termijn (via de actielijnen) in de Energieagenda zorgt voor herkenbaarheid bij stakeholders.